

Evenwichtig rapporteren over duurzaamheid

Bevindingen van het eerste ESG-Quickscanonderzoek
in de publieke sector

Inhoud

Inleiding	3
-----------	---

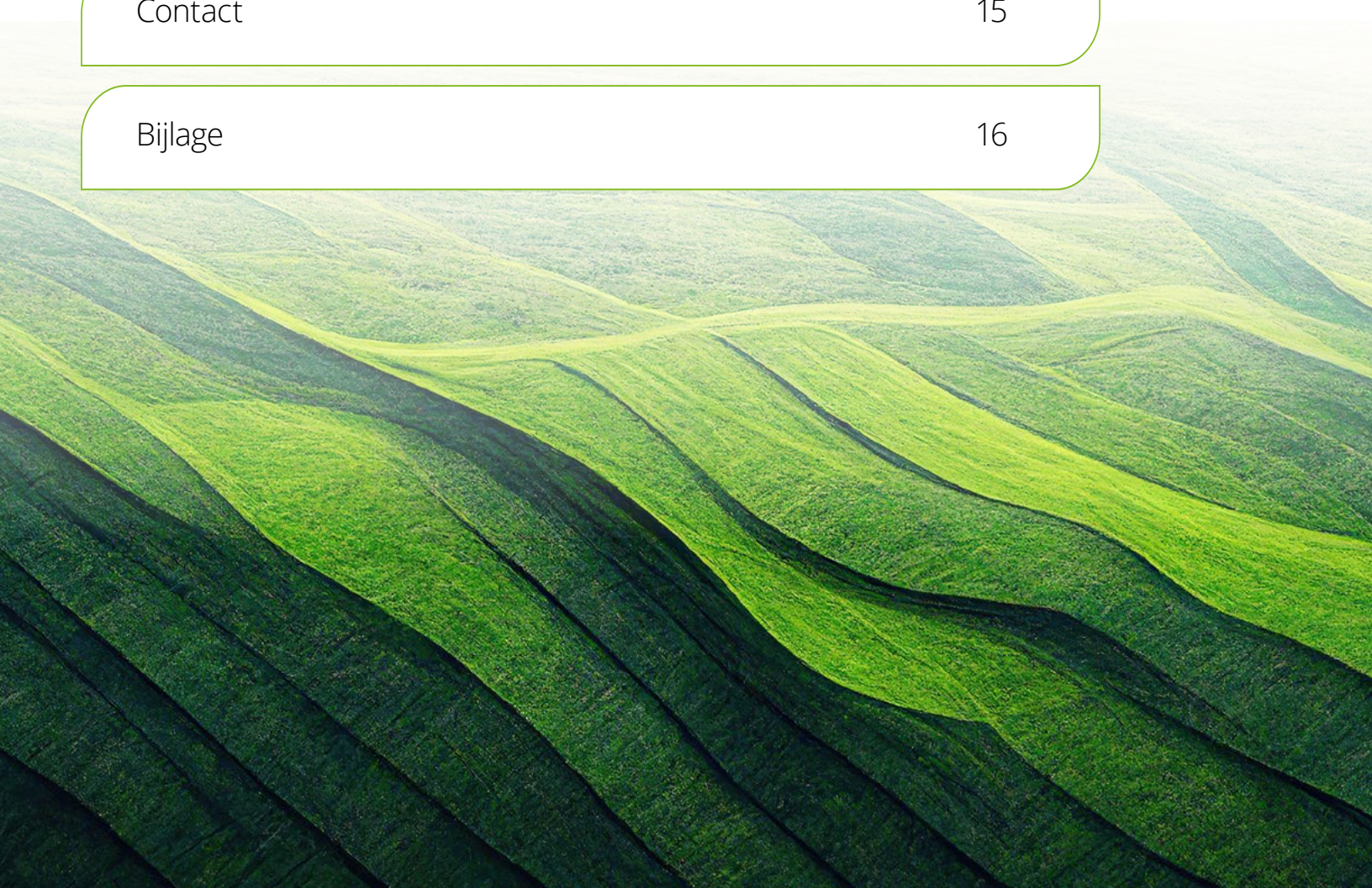
Onderzoeksverantwoording	5
--------------------------	---

Bevindingen	9
-------------	---

Conclusies en aanbevelingen	13
-----------------------------	----

Contact	15
---------	----

Bijlage	16
---------	----

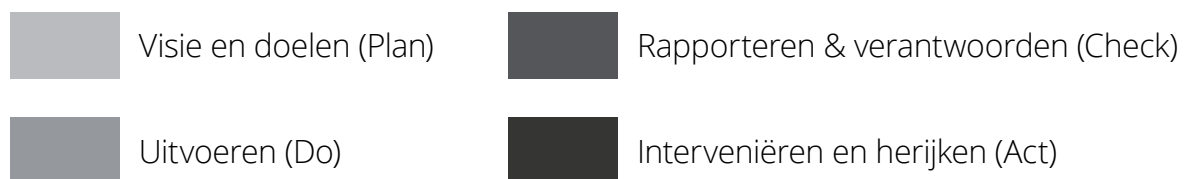
Inleiding

Vanaf 2024 moeten bedrijven in de Europese Unie rapporteren over hun duurzaamheid. Voor het rapporteren is een Europese richtlijn opgesteld: de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). De CSRD verplicht ondernemingen te rapporteren over hun duurzaamheid volgens een aantal duurzaamheidscriteria. Voor de publieke sector geldt deze verplichting niet, met uitzondering van de BV's en NV's. Maar publieke organisaties kunnen niet om duurzaamheid heen. Vanuit hun rol hebben publieke organisaties een **maatschappelijke verantwoordelijkheid** om balans te brengen in sociale belangen, financiële resultaten en milieu. Deze transitie nodigt publieke instellingen dan ook uit om in kaart te brengen hoe zij omgaan met kansen en risico's op het gebied van duurzaamheid.

Met andere woorden: de CSRD biedt een mooie kapstok om integrale afwegingen te maken. Daarnaast zullen stakeholders – zoals banken – zich steeds meer richten op 'groene' investeringen. Dit vraagt van publieke instellingen om inzicht te geven in hun groene activiteiten. Een ding is namelijk zeker: iedere publieke instelling krijgt te maken met de eisen op het gebied van duurzaamheid en de transparantie daarover.

Om die reden heeft Deloitte een ESG-Quickscan ontwikkeld met daarin 28 vragen die gaan over het volwassenheidsniveau t.a.v. duurzaamheid en de mate van rapporteren over duurzaamheid. Deze Quickscan kan organisaties inzicht geven in het huidige volwassenheidsniveau van hun organisatie t.a.v. duurzaamheid. De basis van de Quickscan is het Deloitte Green Wheel, dat is gebaseerd op de Plan-do-check-act cyclus.

Deloitte Green wheel

Onderzoeksverantwoording

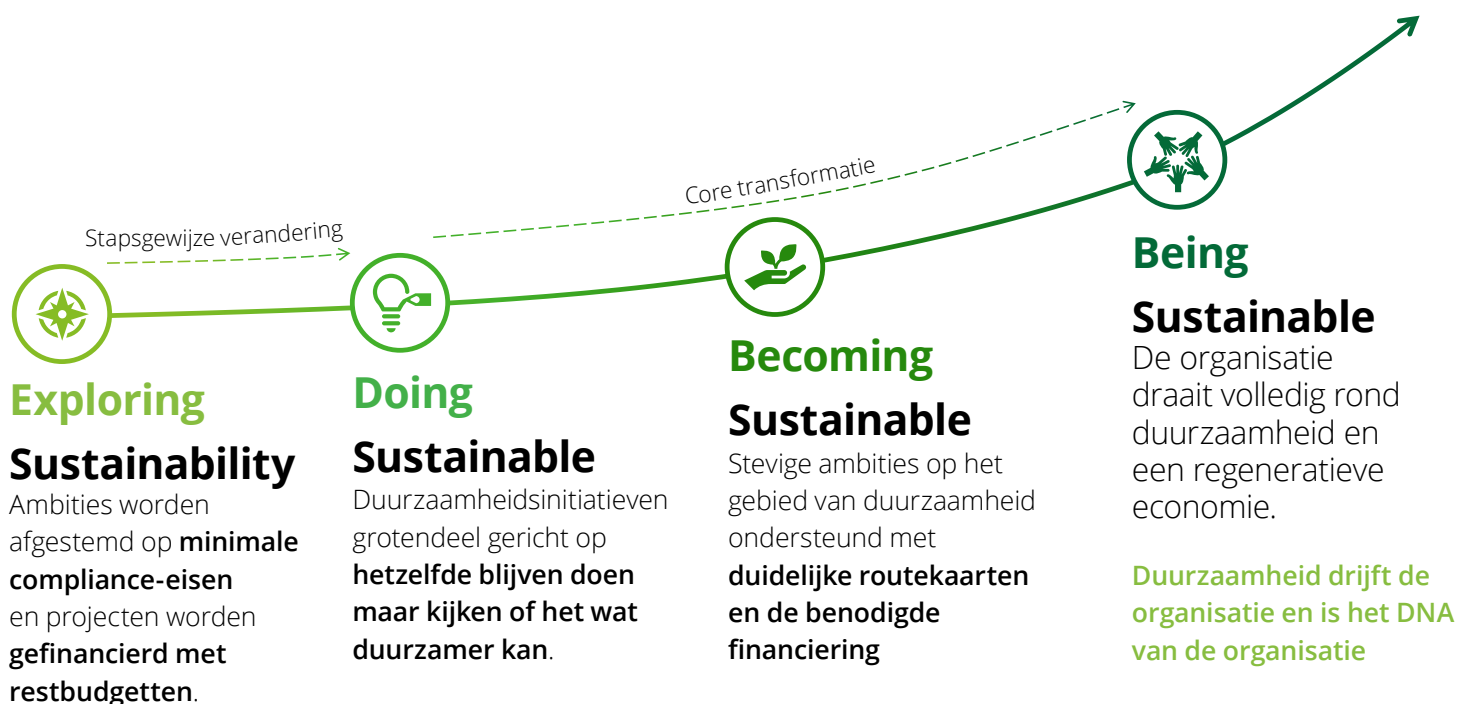
Achtergrond

Medio 2023 is met behulp van de ESG-Quickscan een onderzoek uitgevoerd bij de grootste organisaties binnen zes publieke sectoren:

1. Ziekenhuizen	4. Verpleeg- en Verzorgingshuizen en Thuiszorginstellingen (VVT)
2. Gehandicaptenzorginstellingen	5. Gemeenten
3. Geestelijke gezondheidszorginstellingen (GGZ)	6. Universiteiten

Van alle zes sectoren zijn de 20 grootste organisaties op basis van opbrengsten geselecteerd. Uit deze selectie van 20 organisaties zijn vervolgens 10 organisaties per sector geselecteerd voor het Quickscan onderzoek. Namelijk de grootste organisaties op basis van opbrengsten en/of balanstotaal en/of aantal medewerkers en/of aantal inwoners in 2022. In totaal zijn dus 60 organisaties onderzocht. De knock-out criteria waren dat de organisatie moest beschikken over een online, openbaar, gepubliceerd jaarverslag 2022 op de gehanteerde peildatum van 1 juli 2023.

De verschillende niveaus die wij voor de Quickscan hanteren zijn: Exploring Sustainability, Doing Sustainable, Becoming Sustainable en Being Sustainable (zie afbeelding).

ESG-Quickscan

De door Deloitte ontwikkelde ESG-Quickscan is opgezet in vier delen met in totaal 28 vragen:

1 Algemene vragen over de organisatie

Zes vragen die inzicht geven binnen welke sector de organisatie valt, of de organisatie onder de CSRD-verplichting valt en in hoeverre de organisatie zich reeds gecommitteerd heeft aan bepaalde duurzaamheidsthema's of certificeringen en/of validatie heeft behaald inzake duurzaamheid.

2 Pijler 1: Strategie, Beleid en Begroting

Negen vragen om inzicht te krijgen in hoeverre de waardeketen en stakeholders van de organisatie in beeld zijn en in hoeverre de ambities op het gebied van milieu, social en governance zijn bepaald en/of concreet gemaakt.

3 Pijler 2: Rapporteren & Verantwoorden

Zeven vragen om inzicht te krijgen in hoeverre er wordt gestuurd op en wordt gerapporteerd over duurzaamheidsaspecten en in hoeverre hierover verantwoording plaatsvindt.

4 Pijler 3: Beheersorganisatie

Zes vragen over hoe de uitvoering van duurzaamheidsambities georganiseerd is binnen de organisatie en in hoeverre de primaire- en bedrijfsvoeringsprocessen zijn ingericht om duurzaamheidsambities te realiseren en in hoeverre de realisatie van duurzaamheidsdoelstellingen onderdeel uitmaakt van de interne beheersing.

Dataverzameling en -analyse

Het ESG-Quickscanonderzoek is uitgevoerd op basis van openbare data, waaronder in ieder geval het jaarverslag 2022 en (indien aanwezig) aanvullende documenten en bronnen om de vragen uit de Quickscan te kunnen beantwoorden, zoals duurzaamheidsverslagen, de website van de organisatie, milieuraapportages, roadmaps, etc.

	Ziekenhuizen	Gehandicaptenzorg	GGZ	VVT	Gemeenten	Universiteiten
Strategisch plan	X				X	X
(Programma)begroting					X	
Duurzaamheidsbeleid/-rapport	X	X			X	X
Bestuursverslag	X	X	X			
Jaarverslag	X	X	X	X	X	X
Jaarplan/ jaarstukken	X			X	X	
Milieuverslag/-rapport	X					X
Uitvoeringsplan/ routekaart	X				X	X
Publicatie/ website	X	X	X		X	

Tabel 1: Per sector is te zien welke documenten zijn geraadpleegd voor het beantwoorden van vragen

Enkele kanttekeningen bij de dataverzameling

- Aanwezigheid van het jaarverslag 2022 was een vereiste om geïnccludeerd te worden in het onderzoek, echter bleek het jaarverslag niet altijd informatie t.a.v. duurzaamheid te bevatten.
- Indien informatie t.a.v. duurzaamheid werd gevonden, kwam dit bij alle sectoren met name uit het jaarverslag.
- Informatie m.b.t. duurzaamheid voor de sector ziekenhuizen kwam met name uit verschillende soorten bronnen (negen verschillende bronnen), terwijl informatie voor de GGZ zich beperkte tot drie soorten bronnen.

Bevindingen

Achtergrond

- Alle onderzochte organisaties/instellingen voldoen aan de criteria van een 'grote onderneming'. Dat wil zeggen twee van de volgende criteria¹: >20 miljoen balanstotaal, >40 miljoen opbrengsten, >250 werknemers.
- Van de 60 onderzochte organisaties zijn drie organisaties een BV (allen GGZ-instellingen) die mogelijk verplicht moeten rapporteren onder de CSRD vanaf boekjaar 2025. Uit het onderzoek blijkt niet dat deze organisaties ten opzichte van de rest van de organisaties binnen de sector voorlopen op het gebied van duurzaamheidsverantwoording.
- Uit het onderzoek blijkt dat gemeenten, ziekenhuizen en universiteiten relatief meer over duurzaamheid rapporteren in vergelijking met de gehandicapteninstellingen, VVT en GGZ (zie tabel 2).
 - Gemiddeld scoren gemeenten, ziekenhuizen en universiteiten het hoogst (Doing Sustainable).
 - Gemiddeld scoort de GGZ, VVT en gehandicaptenzorg het laagst (Exploring Sustainability).
- In een deel van de gevallen zien we dat organisaties zich expliciet hebben gecommitteerd aan de Sustainable Development Goals (SDG's)². Dit was met name bij ziekenhuizen het geval (vijf van de 10 ziekenhuizen).

Pijler 1: Strategie, Beleid & Begroting

- Er wordt het meest gerapporteerd over de ambities en eventuele doelstellingen op het gebied van duurzaamheid - in het bijzonder milieuzaken (Environmental) en sociale verantwoording (Social), en minder op goed bestuur (Governance).
- Bij gemeenten zien we relatief vaker dat de duurzaamheidsambities zijn vertaald naar een meerjareninvestering.
- De waardeketen is bij nagenoeg geen organisatie benoemd in de onderzochte rapportages.
- In de zorgsector zien we dat veel instellingen zich hebben gecommitteerd aan de Green Deal Duurzame Zorg 3.0. Dit wordt namelijk expliciet benoemd door alle 10 de onderzochte gehandicaptenzorginstellingen en ziekenhuizen, zeven VVT-instellingen en zes GGZ-instellingen. Echter wordt in de meeste gevallen niet gerapporteerd in hoeverre hieraan opvolging wordt gegeven.

¹Inmiddels zijn de groottecriteria aangepast.

²De SDG's van de Verenigde Naties zijn 17 doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. Nederland heeft zich ook gecommitteerd aan deze SDG's.

	GGZ	VVT	Gehandicaptenzorg	Ziekenhuizen	Universiteiten	Gemeenten	Totaal
Pijler 1: Strategie & Beleid & Begroting							
Pijler 2: Rapporteren & Verantwoorden							
Pijler 3: Beheersorganisatie							
Totaal							

Exploring

Doing

Becoming

Being

Tabel 2: Gemiddelde scores per sector per pijler o.b.v. uitgevoerde ESG-Quickscan

Pijler 2: Rapporteren & Verantwoorden

- In enkele gevallen zijn duurzaamheidsambities vertaald in KPI's. Over het algemeen was dit het vaakst het geval voor milieuambities, en bij gemeenten en universiteiten.
- In het kader van [dubbele materialiteit](#) zien wij in de verantwoording vooral informatie over de impact-materialiteit: de impact die de organisatie heeft op mens en milieu. Andersom, de financiële materialiteit - wat zijn de financiële risico's en kansen gerelateerd aan duurzaamheid? - zien wij niet tot nauwelijks terug.
- Er wordt door twee van de 60 onderzochte organisaties een rapportageraamwerk gebruikt (of naar verwezen) voor de verantwoording van duurzaamheidsaspecten. Een rapportageraamwerk is bijvoorbeeld de GRI (Global Reporting Initiative) of CSRD. Enkele organisaties vermelden wel dat zij zich voorbereiden op de CSRD-verplichting en de nieuwe manier van rapporteren, maar zij hebben hun jaarverslag nog niet conform de richtlijn opgesteld.
- Aangezien organisaties met name rapporteren over duurzaamheidsactiviteiten die (gaan) plaatsvinden en niet over de duurzaamheidsactiviteiten die niet plaatsvinden, roept dit de vraag op hoe transparantie over duurzaamheidsactiviteiten wordt geborgd. Hier gaan we bij de aanbevelingen verder op in.

Pijler 3: Beheersorganisatie

- Vanuit open data was het lastig af te leiden in hoeverre de primaire processen waren ingericht om de duurzaamheidsambities te realiseren. Wanneer het een aanpassing van een bedrijfsvoeringsproces betrof, wordt met name gerefereerd aan de implementatie van een algemeen duurzaamheidsbeleid en inclusie- & diversiteitsbeleid en verduurzaming van inkoop en vastgoed.
- Wat betreft risicomanagement zagen wij op ad hoc basis bij enkele organisaties een analyse op de duurzaamheidsdoelstellingen. In het merendeel van de gevallen was niet uit open data af te leiden of hier een vorm van risicomanagement voor was ingericht.

Aangezien gemeenten gemiddeld het hoogst scoorden in de ESG-Quickscan, hebben we hiervoor geanalyseerd welke duurzaamheidsonderwerpen het meest terug te zien waren in de verantwoording van gemeenten:

- Acht van de 10 gemeenten heeft direct of indirect de volgende subtopics als relevant bestempeld: energie, luchtvervuiling, bodemverontreiniging en afval. Deze zijn meestal, zeker in het kader van luchtvervuiling en afval, vertaald in ambities en doelstellingen.
- Daarnaast benoemen de gemeenten onderwerpen als klimaatadaptatie, diversiteit en inclusie, bedrijfscultuur, trainingsontwikkelingen voor medewerkers, biodiversiteit en circulariteit ook vaak als relevante subtopics ($\geq 60\%$ van de onderzochte gemeenten).
- Er is ook een aantal subtopics dat door geen enkele gemeente wordt benoemd in de openbare data: passende huisvesting voor het personeel, gedwongen- en kinderarbeid, vrijheid van vereniging en een klokkenluidersregeling.
- De gemeenten benoemen nagenoeg allemaal dat zij zich committeren aan de doelstellingen uit het Nationale Klimaatakkoord: een CO₂-uitstoot reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050 ten opzichte van 1990. Daarnaast wordt vaak in het kader van circulariteit benoemd dat de doelstelling is om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken om in 2050 een volledig circulaire economie te draaien.

Conclusies en aanbevelingen

Om te beginnen zien we dat de meeste organisaties in meer of mindere mate met duurzaamheid bezig zijn. Er zijn veel initiatieven rond duurzaamheid en er wordt ook over gerapporteerd. Dat is goed nieuws.

Eenduidig rapporteren

Tegelijkertijd constateren we dat er nauwelijks tot geen rapportageraamwerk wordt gebruikt voor het verantwoorden over duurzaamheidsaspecten, bijvoorbeeld conform GRI (Global Reporting Initiative) of CSRD. De vraag is dan ook hoe transparantie over duurzaamheidsaspecten wordt geborgd. Zichtbaar is vooral welke activiteiten wél worden uitgevoerd, maar we weten niet welke activiteiten niet worden benoemd en dus niet gedaan. Dit maakt de data moeilijk te interpreteren.

Aanbeveling 1: Zorg voor een eenduidige manier van rapporteren.

Dat zorgt ervoor dat de informatie goed te interpreteren is. Bovendien zorgt rapporteren ervoor dat je inzicht hebt in je risico's, kansen en ambities rond duurzaamheid als organisatie, en waar je in de duurzaamheidstransitie bevindt.

Versnippering

Naast het gebrek aan een rapportageraamwerk constateren we dat organisaties in verschillende documenten over hun duurzaamheidsactiviteiten rapporteren. Niet alleen in jaarverslagen, maar bijvoorbeeld ook in milieurapportages, roadmaps, op hun website of in aparte duurzaamheidsverslagen. Kortom: de informatie is versnipperd en dat maakt het voor stakeholders niet altijd makkelijk om een totaal en integraal beeld te krijgen.

Aanbeveling 2: Zorg voor één integraal document per organisatie waarin wordt gerapporteerd over alle duurzaamheidsactiviteiten. Beschrijf daarin je ambities en doelstellingen, wat daarvan is gerealiseerd en wat je nog niet hebt gedaan.

Ketenpartners

Eenduidig rapporteren én alle duurzaamheidsactiviteiten in één document weergeven is tevens van belang voor alle stakeholders in je keten. Bovendien hebben financiële instellingen waaronder verzekeraars en banken een verplichting om over de CSRD te rapporteren en daarbij niet alleen naar hun eigen activiteiten te kijken, maar ook naar die van bijvoorbeeld hun leveranciers.

Aanbeveling 3: Wees voorbereid op vragen van jouw stakeholders (banken, verzekeraars, etc.). Ga aan de slag met een eenduidig document, zodat je straks niet onnodig veel tijd kwijt bent met de vele verschillende vragen van diverse stakeholders.

Was het rapporteren over duurzaamheid eerst vooral iets wat werd opgepakt door beursgenoteerde en grote bedrijven, inmiddels zien we dat het voor alle organisaties kansen biedt. We staan samen voor de uitdaging om tot een duurzamere en inclusievere wereld te komen. Hierin heeft juist een publieke instelling vanuit haar rol een belangrijke voorbeeldfunctie te vervullen. Bovendien: wie duurzaamheid prominent opneemt in zijn strategie springt er bijvoorbeeld uit in de strijd om nieuw talent. De nieuwe generatie werknemers is veel meer bezig met thema's als diversiteit, inclusiviteit en de werk-privébalans. Met andere woorden: de CSRD biedt mooie handvatten om sturing te geven aan de duurzaamheidstransitie.

Tot slot: de resultaten van dit onderzoek geven een eerste inzicht in het huidige niveau van organisaties binnen een aantal sectoren binnen het publieke domein op het gebied van duurzaamheidsverantwoording. Daarbij kan het zijn dat organisaties heel duurzaam doen en handelen, maar hierover niet rapporteren. In dat geval kunnen organisaties lager scoren. Verder is het nog van belang op te merken dat in dit rapport geen bevindingen zijn opgenomen over individuele organisaties. Het gaat om een gemiddelde per segment wat betekent dat individuele organisaties hoger of lager dan dat gemiddelde kunnen scoren.

Oftewel: de werkelijkheid kan afwijken. Om een beter beeld te krijgen bij de gehele publieke sector is nader onderzoek nodig. Om die reden zullen wij dit ESG-Quickscan onderzoek jaarlijks herhalen. In toekomstig onderzoek willen wij de huidige sectoren uitbreiden met: rijksoverheid, provincies, hoger beroepsonderwijs (hbo), middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en woningcorporaties.

Over het team

Onze bevindingen en aanbevelingen kunnen je helpen bij het rapporteren over duurzaamheid. Als je op zoek bent naar nieuwe ideeën of handvatten, neem dan gerust contact op.

Willemina Feenstra
Partner Audit

✉ wfeenstra@deloitte.nl

☎ +31653930205

Patrick Jussen
Partner Audit Advisory

✉ pjussen@deloitte.nl

☎ +31621272003

Bart Blomjous
Director Audit

✉ bblomjous@deloitte.nl

☎ +31683555440

Juwi Liu
Senior Manager Audit Advisory

✉ juliu@deloitte.nl

☎ +31620789921

Evi van Schagen
Junior manager Audit Advisory

✉ evanschagen@deloitte.nl

☎ +31631107189

Maïke Arnoldussen
Junior manager Audit Advisory

✉ marnoldussen@deloitte.nl

☎ +31650040129

Bijlage

In onderstaande tabel zijn per sector alle organisaties opgenomen die wij hebben betrokken in ons onderzoek.

Academisch Medisch Centrum	GGZ	VVT	Gehandicaptenzorg	Universiteiten	Gemeenten
Academisch Medisch Centrum	Stichting Arkin	Stichting Omring	Stichting 's Heeren Loo Zorggroep	Universiteit Utrecht	Amsterdam
Erasmus Universitair Medisch Centrum Rotterdam	Parnassia Groep B.V.	Stichting De Zorgcirkel	Stichting ASVZ	Universiteit van Amsterdam	Rotterdam
Universitair Medisch Centrum Groningen	Antes Zorg B.V.	Stichting Cordaan	Protestants-Christelijke Stichting Philadelphia Zorg	Technische Universiteit Delft	's-Gravenhage
Stichting Radboud universitair medisch centrum	Stichting Pro Persona Holding	2Stichting Careyn	Stichting Ipse de Bruggen	Rijksuniversiteit Groningen	Groningen
Universitair Medisch Centrum Utrecht	Stichting GGZ Centraal	Stichting Laurens	Stichting Alliade	Universiteit Leiden	Almere
Leids Universitair Medisch Centrum	Stichting Altrecht	Stichting Zorggroep Noord- en Midden-Limburg	Stichting Amarant	Erasmus Universiteit Rotterdam	Eindhoven
Stichting VUmc	Stichting Dimence Groep	Stichting BrabantZorg	Stichting De Opbouw	Radboud Universiteit Nijmegen	Tilburg
Stichting Zuyderland Medisch Centrum	Stichting Lentis Maatschappelijke Onderneming	Stichting MeanderGroep Zuid-Limburg	Stichting Pluryn	Vrije Universiteit van Amsterdam	Nijmegen
Academisch Ziekenhuis Maastricht	Fivoor B.V.	Stichting ICARE	Stichting Cosis	Maastricht University	Utrecht
Stichting Isala Klinieken	Stichting GGZ Drenthe	Stichting Rivas Zorggroep	Stichting Dichterbij	Wageningen University & Research	Breda

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its global network of member firms, and their related entities (collectively, the "Deloitte organization"). DTTL (also referred to as "Deloitte Global") and each of its member firms and related entities are legally separate and independent entities, which cannot obligate or bind each other in respect of third parties. DTTL and each DTTL member firm and related entity is liable only for its own acts and omissions, and not those of each other. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our global network of member firms and related entities in more than 150 countries and territories (collectively, the "Deloitte organization") serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 312,000 people make an impact that matters at www.deloitte.com.

This communication and any attachment to it is for internal distribution among personnel of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its global network of member firms and their related entities (collectively, the "Deloitte organization"). It may contain confidential information and is intended solely for the use of the individual or entity to whom it is addressed. If you are not the intended recipient, please notify us immediately by replying to this email and then please delete this communication and all copies of it on your system. Please do not use this communication in any way.

None of DTTL, its member firms, related entities, employees or agents shall be responsible for any loss or damage whatsoever arising directly or indirectly in connection with any person relying on this communication. DTTL and each of its member firms, and their related entities, are legally separate and independent entities.